

10. OPVOEDING EN SCHOOL

10.1. INLEIDING

De psychische gezondheid van kinderen hangt in sterke mate af van die van hun ouders. Als ouders, na langere periodes van onzekerheid hun zelfvertrouwen als opvoeder terug krijgen heeft het grootste deel van deze kinderen geen specialistische hulp nodig. Vluchtelingenkinderen en hun ouders willen vooral een zo normaal mogelijk leven, waar vrijwilligers hen bij kunnen ondersteunen om weer met de toekomst bezig te zijn.

Vrijwilligers vervangen een deel van het netwerk waar men in het verleden beroep op deed voor vragen rond opvoeding. Toch moeten vrijwilliger en vluchteling er rekening mee houden dat de achtergrond soms heel andere antwoorden geeft. Je deelt ervaringen en kennis, maar blijft op sommige vlakken voor elkaar wisselend insider/outsider. Ouders willen vooral hun taak als opvoeder weer op pakken. Schoolgaan is voor kinderen na abnormale vluchtervaringen helend.

De neiging bestaat om kinderen die uit een oorlogssituatie komen als slachtoffers te zien die voor het leven getekend zijn. De veerkracht van kinderen is echter enorm. Vluchtelingenkinderen vragen wel specifieke aandacht. Deze hoeft niet specifiek op trauma's gefocust te zijn, maar wel op het versterken van onderlinge sociale steun. Uit onderzoek naar kinderen uit oorlogsgebieden weten we dat deze klachten grotendeels zonder professionele hulp verminderen of verdwijnen. Scholen versterken sociale steun door in klassen extra aandacht te besteden aan sociaal-emotionele ontwikkeling of door 'maatjesprojecten' binnen of rondom de school te organiseren. Culturele activiteiten en bijvoorbeeld een 'koffieochtend' verbinden onderwijsteam, ouders en kinderen.

Als de ouders gerust zijn omdat ze weten waar hun kinderen terecht komen, voelen kinderen zich ook veiliger. Als leerlingen zich thuis voelen op school, is de kans op post-traumatische stress, depressie en angsten kleiner. Voor deze kinderen is preventieve aandacht om pesten te voorkomen belangrijk.

Sommige kinderen hebben heel wat verhuiservaringen achter de rug, zelfs in België. Eenmaal erkend hopen ze net als hun ouders de rust te vinden. Ze moeten ook terug het geloof kunnen en durven opbouwen dat ze zich nu kunnen en mogen hechten aan mensen en een vaste woonplek.

10.2. PROBLEMEN

Ons onderwijs en andere voorzieningen voor kinderen zijn onbekend. Ouders hebben daarom baat bij informatie over het onderwijssysteem, opvoeden, de gezondheidszorg in België en wat ervan hen verwacht wordt. Kiezen tussen alle school- en studiekeuzemogelijkheden in een dergelijk situatie is heel moeilijk voor vluchtelingen.

- Gezien de krapte op de onderwijsmarkt is het belangrijk hen uit te leggen dat je als ouders **proactief** op zoek moet gaan naar een school voor het volgend schooljaar, als dit een eerste keer of een verandering van school betekent. Elke gemeente kent zijn eigen werkwijze en mogelijkheden.

- Waar vluchtelingen ook vandaan komen, zij starten met hoge verwachtingen. Leerkrachten en docenten beamen die leergierigheid, maar vragen zich ook af hoe zij het beste kunnen omgaan met de oorlogservaringen en nare herinneringen van leerlingen. (zie onder: Pharos)
- Kinderen willen hun ouders sparen als er problemen op school zijn. Ze proberen zelf oplossingen te vinden of het stilzwijgend te verwerken wat niet altijd lukt.
- Sommige ouders stellen hoge eisen aan de resultaten van hun kinderen die datgene moeten waarmaken wat hen nu niet meer zal lukken of niet is gelukt vanwege de oorlogssituatie.
- De overgang naar het normale onderwijs na een eerste onthaaljaar, is voor veel jongeren vrij zwaar en vraagt extra ondersteuning om te zorgen dat ze op ‘niveau’ hun competenties en interesses kunnen gebruiken.
- Ouders merken dat ze hun kinderen niet kunnen helpen bij het huiswerk. Dit is heel frustrerend, zeker als ze hier vroeger juist wel mee bezig waren.
- Op ouderavonden zijn vluchtelingenouders wel eens afwezig omdat ze deze vorm van communicatie niet kennen en soms tegen een gesprek opzien als er geen tolk aanwezig is.

10.3. TIPS

Opvoeding en Onderwijs

Heel veel van bovengenoemde wijsheid en knelpunten vind je terug in de brochure van het Nederlands expertisecentrum Pharos⁷⁶.

Schoolkeuze

Onderwijs Vlaanderen heeft een website die kan helpen een schoolkeuze te maken. Ook de eigen kennis over de scholen in je gemeente kan ingezet worden. Op verschillende plaatsen zijn er medewerkers in het kader van Inburgering die vluchtelingen als nieuwkomers ook begeleiden bij de schoolkeuzes.⁷⁷

Studiekeuze

Dit is zeer moeilijk in het Vlaams onderwijssysteem. De school is het eerste aanspreekpunt. Leerlingen kunnen hun vragen ook zelf bespreken met de klastitularis of een andere leraar. Zij en hun ouders kunnen ook aan het centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB) advies en begeleiding vragen over studie- en beroepskeuze. De Onderwijskiezer van de CLB's helpt leerlingen, ouders en leerkrachten om een geschikte studierichting te vinden.⁷⁸

76 Zie pharos.nl/documents/doc/handreiking_vluchtelingenkinderen_op_school.pdf

77 Zie onderwijs.vlaanderen.be/nl/vind-een-geschikte-school

78 Zie onderwijskiezer.be/index.php

Onthaalonderwijs voor nieuwkomers

Zowel in het lager onderwijs (via extra uren begeleiding) als in het secundair onderwijs zijn er speciale maatregelen voorzien om de anderstalige leerlingen te helpen⁷⁹. Op volgende website kun je de secundaire scholen vinden die een **OKAN** (Onthaal Klas voor Anderstalige Nieuwkomers) klas aanbieden⁸⁰.

Het centrum voor Taal NT2 en Onderwijs biedt brochures met tips om de nieuwkomers te helpen zich welkom te voelen op school en om de taalvaardigheid van de leerlingen te helpen ontwikkelen zodat ze zich kunnen beredderen in de klas en op school. Je vindt er ook tips over contacten met ouders, materialen, nuttige publicaties, adressen en materiaal voor NT2, ICT en leesbevordering.⁸¹

Als je vragen over meer specifiek onderwijs hebt, kun als vrijwilliger samen met de vluchteling in sommige gemeentes ook contact opnemen met een Opvoedingswinkel of CLB⁸².

Huiswerk

Ouders stellen vaak de vraag of iemand hun kinderen kan helpen bij het huiswerk. In het begin gaat het meestal om taalondersteuning, maar de vragen voor hulp bij Frans en wiskunde in het secundair onderwijs volgen zeker. Er zijn vrijwilligers die bij het huiswerk helpen:

- op school (voordeel: rustige omgeving, overleg met onderwijzer/leerkracht is mogelijk)
- of thuis (thuissituatie leren kennen, vertrouwensband opbouwen, betrokkenheid ouders)

Agenda en rapporten

Vrijwilligers bekijken samen met de ouders de agenda en de rapporten. Soms worden vrijwilligers beschouwd als een soort ‘meter’ of ‘peter’ bij wie jongeren en ouders te rade kunnen gaan. Regelmatig lezen van de agenda en rapporten geeft de ouders inzicht hoe ze deze zelf ook kunnen opvolgen.

Oudercontacten

Deze activiteit is bij ons helemaal ingeburgerd, maar dikwijls onbekend bij vluchtelingenouders. Scholen gaan dan in gesprek met de ouders en geven uitleg over de prestaties van de kinderen. Zij hopen ook meer inzicht te krijgen over de achtergrond van de kinderen voor als er zich vragen stellen. Aanwezigheid van de ouders wordt als een teken van positieve betrokkenheid gezien. Vluchtelingenouders hebben, zeker in het begin, vanuit hun achtergrond het gevoel zich te ‘bemoeien’ met de interne keuken van de school als zij hun vragen en opmerkingen geven. Ze hebben het gevoel toch niet

79 Zie kruispuntmi.be/thema/gelijke-onderwijskansen/onderwijs-minderjarige-nieuwkomers

80 Zie data-onderwijs.vlaanderen.be/onderwijsaanbod/lijst.aspx?hs=311&studie=1081

81 Zie cteno.be/downloads/brochure_nieuwkomers_lo_webversie.pdf

82 Zie groeimee.be/soort-organisatie/opvoedingswinkel

echt mee te zijn met wat er allemaal gezegd is. Het meegaan van een vrijwilliger die de thuissituatie kent en mogelijkheid biedt om achteraf nog eens door te nemen wat er gezegd is, maakt de vluchtelingenouders sterker om een volgende keer meer actief betrokken te zijn.

Twee aandachtspunten zijn belangrijk:

- Kritiek geven op ouders en kinderen komt in elke cultuur anders over en vraagt vaardigheid in interculturele communicatie. Positieve waardering voor wat er wel goed gaat, aanspreken op veerkracht, coping en competenties is een beter uitgangspunt.
- Vrijwilligers hebben bij het oudercontact soms de neiging om - vanwege taal en tijd - de rol van opvoedingsverantwoordelijke over te nemen. Dit is op een obstakel.

Overleg

Er kunnen in het overleg best gezamenlijke afspraken gemaakt worden wat de vrijwilliger kan oppakken of voor het gezin kan uitzoeken. Dit wordt door beide partijen (school en ouders) vaak erg gewaardeerd.